



Language Czech

Text

Druhová ochrana

Autoři: Pavel Benda, Petr Bauer, Vladislav Kopecký

Ochrana genofondu

I. Podpora starých a krajových odrůd ovocných dřevin na území CHKO Labský pískovec

Uplynulý století přineslo výrazné změny ve způsobu zemědělského hospodaření i ve vztahu člověka k přírodou. Půj celovinná pozemková byla zlikvidována; no velká množství ovocných stromů, intenzifikace v zemědělské výrobě rovněž nepříjemněla obnově ovocných dřevin ve volném krajině, a to zejména v málo přiznivých oblastech. V současné době se životnost dochovaných výsadeb blíží ke svému konci. Naštěstí v posledních letech začala být organizace a naděnců mapovat staré a mástně odrůdy ovocných dřevin a postupně je navracet do krajiny. Mezi nejaktivnější patří i některé správy chráněných krajinných oblastí.

Jedním z projektů Správy CHKO Labský pískovec na podporu mástně genofondu je projekt na záchranu starých a krajových odrůd ovocných stromů, který je správe ve spolupráci se Střední zahradnickou a zemědělskou školou A. E. Komerse v Děčíně - Libverdě, Ekologickým centrem Meluzína RC AB, s Mendelovou zemědělskou a lesnickou univerzitou v Brně a se Správou CHKO Česká stáedoho.

Cíle projektu:

- průzkum území, mapování a evidence starých a krajových odrůd
- zachovat tyto odrůdy v archivním sadu pro další generace
- vrátit tyto odrůdy do krajiny (např. ve formě alejí nebo rozptýlené zeleně)

Správa Chráněné krajinné oblasti Labský pískovec započala v roce 1998 s mapováním starých odrůd v krajině a podařilo se jí získat základní přehled o pěstovaných starých odrůdách jablek na území CHKO a v jeho blízkém okolí. Na území Labského pískovce jsou ovocná dřevina zastoupeny nejvíce půj hranici s Českým stáedoho. Jedná se zejména o okolí Jílového, Veselého, Markvartic, Srbského Kamenice, Jií Českého Kamenice.

Mezi nejčastěji nalezené odrůdy v území patří Bernské růžové, Boskoopské, Blenheimské reneta, Croncelské, Gascoygného Jarlatové, Harbertova reneta, Parměna zlatá; zimní, Panenské Českého, Puněové, Vilémovo. Dále je možno jmenovat Boskoopské Āervené, Kardinálůhanů (Ājlové), Broskvové letní, Watervlietské mramorované, Bismarkovo, Ontario, Zvonkové, Londýnské, Oldenburkovo a Āehtě soudkovité.

Výsledky projektu:

Správní CHKO Labská páskovce založila, aby se spolupodílela na založení tísňových genofondových ploch v Doubských, Kamenických Stráních a v Dávných Libverďích, kde budou tyto odrůdy archivovány. Dále pak zajistila dosadbu ovocných alejí podél komunikace Bynovec a Rásova a výsadbu podél polní cesty v Markvarticích. Celkem se podařilo namnožit a vysadit přes 300 stromů starých odrůd jablonů.

Pozornost je také věnována plánům druhů ovocných dřevin. Bylo nalezeno několik exemplářů plánů hrušňů v okolí Kamenických Stráních. Ty byly namnoženy naroubováním na semenné podnože v počtu několika desítek stromů a vysazeny do krajiny. Správní CHKO Labská páskovce se pokouší rovněž množit plané hrušně a těeňně prostřednictvím výševě.

II. Záchrana genofondu populace topolu černého (*Populus nigra*) v CHKO Labská páskovce

Již v polovině devadesátých let minulého století jsme se začali na Správní Chráněná krajinná oblast Labská páskovce zabývat myšlenkou na podporu a navrácení naší domácí dřeviny - topolu černého zpět do volné krajiny.

Topol černý je naše nejrychleji rostoucí dřevina dosahující čtyřhodných rozměrů. Topol černý ve věku sta let má ve věku u paty kmene průměr i přes 1 metr a dosahuje výšky okolo 30 až 40 metrů. Není dlouhověkou dřevinou, dožívá se pouze 150 let. Topol černý roste bezprostředně u vodního toku na ústířkových náplavech, kde nemá žádnou konkurenční rostliny. Plně mu naopak vyhovují ekologické podmínky v podobě dostatku spodní vody.

Proč se topol černý stal naší nejohroženější dřevinou? Hlavními příčinami jeho úbytku jsou razantní zásahy do půrozeňých toků našich velkých řek, likvidace půrozeňých stanovišť a zmaření ve vodním režimu, zejména snížení hladiny podzemní vody. V sousedním Sasku došlo k takovému ohrožení topolu černého, ve v několika kilometrech od státní hranice s ČR po Drážbany je pouze jeden životaschopný strom.

Cílem projektu, který byl začal v roce 1998, je zachování a posílení původní populace topolu černého zejména na území CHKO Labská páskovce, a dále pak v celé nivě řeky Labe mezi ústím nad Labem a Bad Schandau v SRN. Populace topolu černého je zde velmi ohrožena vnějšími vlivy, které způsobily téměř zánik této dřeviny. Největší podíl na vymizení topolu má úlověk, který vyměnil velké množství stromů podél řeky Labe a nahradil je nepůvodním topolem kanadským. Na snížení původního stavu se rovněž významně podílely i choroby, které velmi citelně oslabují zdravotní stav celé populace.

Správní CHKO Labská páskovce oslovila výzkumný ústav okrasného zahradnictví v Práhoně s žádostí o pomoc při záchraně topolu černého v CHKO Labská páskovce. V roce 1998 bylo provedeno terénní šetření. Rok poté se uskutečnil odběr vzorků s reprodukčními orgány, které byly použity pro křížení s odolnějšími populacemi topolu černého z dřevu zlepšené zdravotního stavu a odolnosti proti chorobám. Vždy byl jako použit domáci topol černý.

Pro jaro roku 2001 byli připraveni první jedinci k výsadbě pro lokality v labské nivě. Výsadba proběhla počátkem měsíce dubna a následně bylo provedeno kosení, který jak bylo poměrně komplikované kvůli výskytu invazních druhů (netýkavka žláznatá a křídlatka japonská). Celkem se ujalo cca 70 % jedinců. Ve výsadbě topolů jsme pokračovali i v následujících letech za ústířnosti Střední zahradnické a zemědělské školy

A.E. Komerse v DÄŕÄŕÄnÄŕ-LibverdÄŕ, a stÄŕtnÄŕho podniku PovodÄŕ Labe, kterÄŕ½ se ujal nÄŕslednÄŕ pÄŕÄŕe.

Pro financovÄŕnÄŕ tohoto projektu bylo vyuÄŕito prostÄŕedkÄŕ z programu PÄŕÄŕe o krajinu Ministerstva ÄŕivotnÄŕho prostÄŕedÄŕ.

III. PosÄŕlenÄŕ populace a monitoring ÄŕabnÄŕku vzplÄŕvavÄŕho (Lurionium natans) na ÄŕzemÄŕ CHKO LabskÄŕ pÄŕskovce

ÄŕabnÄŕek vzplÄŕvavÄŕ½ je znovu objevenÄŕm druhem pro Äŕeskou flÄŕru a v souÄŕasnÄŕ dobÄŕ zaÄŕazen v ÄŕervenÄŕm seznamu do kategorie C1 äŕ kriticky ohroÄŕenÄŕ½ druh. V pÄŕÄŕodnÄŕm prostÄŕedÄŕ se nachÄŕzÄŕ pouze v LabskÄŕch pÄŕskovcÄŕch, kde mÄŕ; v souÄŕasnÄŕ dobÄŕ ÄŕtyÄŕi lokality. DvÄŕ jsou pÄŕvodnÄŕmi lokalitami vÄŕskytu tohoto druhu. JednÄŕ; se o KrÄŕlovomlÄŕnskÄŕ½ rybnÄŕk a poÄŕÄŕrnÄŕ nÄŕdrÄŕ½ poblÄŕ½ obce MaxiÄŕky.

Po objevenÄŕ do tÄŕ doby v ÄŕR vyhynulÄŕho ÄŕabnÄŕku vzplÄŕvavÄŕho na ÄŕzemÄŕ CHKO LabskÄŕ pÄŕskovce, sprÄŕva kontaktovala AOPK ÄŕR v Praze a BotanickÄŕ Äŕstav AV ÄŕR v TÄŕeboni a poÄŕÄŕdala tyto instituce o konzultaci k otÄŕzce vytvoÄŕenÄŕ malÄŕch vodnÄŕch ploch, do kterÄŕch by se ÄŕabnÄŕek pÄŕenesl. ZÄŕmÄŕr pÄŕenesenÄŕ ÄŕabnÄŕku byl oslovenÄŕmi institucemi doporuÄŕen.

Pro posÄŕlenÄŕ populace tohoto druhu bylo vytvoÄŕeno SprÄŕvou CHKO LabskÄŕ pÄŕskovce nÄŕkolik tÄŕnÄŕ. Do tÄŕchto tÄŕnÄŕ bylo pÄŕeneseno v roce 2001 okolo 5 rostlinek ÄŕabnÄŕku, ale pouze ve dvou vodnÄŕch plochÄŕch se ÄŕabnÄŕek uchytil. V tÄŕ Äŕce nad poÄŕÄŕrnÄŕ nÄŕdrÄŕ½, pÄŕi kontrole v mÄŕsÄŕci Äŕervnu roku 2002 ÄŕabnÄŕek vytvoÄŕil populaci ÄŕÄtajÄŕ do 30 jedincÄŕ. Koncem roku 2002 se dokonce rozrostl na ploÄŕe do 1 m² s vÄŕe jak desÄŕkou kvetoucÄŕ rostlin a celkovÄŕm poÄŕtem pÄŕes 100 jednotlivÄŕch kusÄŕ a vytvoÄŕil homogennÄŕ hustÄŕ zÄŕpoj. VytvoÄŕila se zde velmi silnÄŕ; populace a bylo rozhodnuto, Äŕe od roku 2004 na nÄŕ bude rovnÄŕÄŕ monitorovÄŕnÄŕ poÄŕetnÄŕ stav. V dalÄŕ;Äŕ novÄŕ tÄŕ Äŕce je pouze jen nÄŕkolik slabÄŕ;Äŕ jedincÄŕ s omezenou vitalitou. Z praktickÄŕch pozorovÄŕnÄŕ a zkuÄŕenostÄŕ lze ÄŕÄci, Äŕe limitujÄŕmi podmÄŕnkami ÄŕspÄŕÄŕnÄŕho vysazenÄŕ se zdajÄŕ bÄŕt kvalita vody a svÄŕtelnÄŕ podmÄŕnky. ÄŕabnÄŕek vyÄŕaduje velmi kvalitnÄŕ pramenitou vodu s nÄŕzkÄŕm obsahem minerÄŕlnÄŕch lÄŕtek; jde tedy o oligotrofnÄŕ prostÄŕedÄŕ a nÄŕroky na svÄŕtlo jsou takÄŕ velmi vysokÄŕ. V novÄŕ vybudovanÄŕch tÄŕnÄŕch se ÄŕabnÄŕek uchytil pouze v tÄŕ, kterÄŕ; je plnÄŕ oslunÄŕna a pÄŕÄŕmÄŕ svÄŕtelnÄŕ paprsky dopadajÄŕ tÄŕmÄŕ celÄŕ½ den na vodnÄŕ hladinu. Hloubka tÄŕnÄŕ se pohybuje okolo 0,5 äŕ 1 metru a rozmÄŕry jsou v prÄŕmÄŕru mezi 20 aÄŕ 30 m².

V rÄŕmci monitoringu jsou provÄŕdÄŕny pravidelnÄŕ (jednorÄŕnÄŕ) analÄŕzy chemismu vody (viz tabulkovÄŕ; ÄŕÄŕst) v autorizovanÄŕ laboratoÄŕi stÄŕtnÄŕho podniku PovodÄŕ Labe, laboratoÄŕe DÄŕÄŕÄn (ÄŕIA Äŕ. 1264.2), MalÄŕovice, DÄŕÄŕÄn, tyto vÄŕsledky jsou pÄŕedÄŕvÄŕny v tiÄŕtÄŕnÄŕ podobÄŕ a jsou rovnÄŕÄŕ uloÄŕeny v archivu laboratoÄŕÄŕ. SledovanÄŕmi ukazateli jsou: pH, vodivost, Ca+Mg, SO₄, Cl, N-NH₄, N-NO₃, P celk., Na, K, Ca a Mg. NejvÄŕznamnÄŕjÄŕ vÄŕkyvy jsou zaznamenÄŕny u KrÄŕlovomlÄŕnskÄŕho rybnÄŕka, kde kolÄŕsÄŕ; pH vÄŕe jak o jeden stupeÄŕ (1,16) oproti rozboru z roku 2003 (bÄŕezen). U ostatnÄŕch ukazatelÄŕ a lokalit nebylo zaznamenÄŕno vÄŕraznÄŕjÄŕ kolÄŕsÄŕnÄŕ.

Pro sledovÄŕnÄŕ velikosti populace byl zvoleny dvÄŕ metody:

PoÄŕÄŕrnÄŕ nÄŕdrÄŕ½ je fotografovÄŕna od roku 2002 a novÄŕ; tÄŕÄŕka od roku 2003. Velikost populace a pokryvnost na vodnÄŕ hladinÄŕ bude vyhodnocovÄŕna fotometrickÄŕmi metodami.

U KrÄŕlovomlÄŕnskÄŕho rybnÄŕka musela bÄŕt zvolena odliÄŕnÄŕ; metoda. V roce 2004 byla na dno

rybnáka bylo umístěna zřívá a asi p¹ metru pod hladinou byly ukotveny b³je vymezuji¹ porost ³abn¹ku.

Prozatím se nepodařilo zjistit p¹inu ne¹sp¹nosti p¹enesen¹ ³abn¹ku na n¹ kter¹ nov¹ lokality. V dal¹ích letech pl¹nujeme opakovat pokus s vysazen¹ ³abn¹ku do obnoven¹ch n¹dr¹, bude v¹ak ot¹zkou s jakou ¹sp¹nost¹.

IV. Ochrana genofondu lu¹n¹ch druh¹ a rostlin¹ch spole¹en¹stev

Louky a pastviny jsou v¹t¹inou druhotn¹ vznikl¹; spole¹en¹stva, kter¹; z vel¹ ¹sti vytvo¹il svou ¹innost¹ ¹lov¹ku. Lu¹n¹ spole¹en¹stva jsou proto z¹visl¹; na lidsk¹ ¹ dodatkov¹ ¹ energii v podob¹ se¹en¹ a pastv¹ skotem, ovcemi ¹ kozami.

Spole¹en¹stva tzv. kv¹tnat¹ch nebo druhov¹ bohat¹ch luk se vyzna¹uj¹ vy¹;¹ým druhov¹m bohatstv¹ nejen rostlin¹ch druh¹, ale i z bezobratl¹ch, zejm¹na hmyzu. Louky a pastviny tvo¹ v krajin¹ voln¹ prostor a staly ned¹lnou sou¹st¹ kulturn¹ krajiny.

Velmi negativn¹ ovlivnila kv¹tnat¹ ¹ louky intenzifikace zem¹d¹sk¹ v¹roby v minul¹ch desetilet¹ch, kter¹; zp¹sobila z¹nik mnoha kv¹tnat¹ch a druhov¹ bohat¹ch luk a pastvin a byly vytvo¹eny monokultury jedn¹ plodiny nebo lu¹n¹ porosty s n¹kolika m¹lo druhy trav.

Management a ¹zen¹; p¹ ¹ o lu¹n¹ porosty si klade za c¹l z¹chranu a zachov¹n¹, jak jednotliv¹ch lu¹n¹ch druh¹, tak cel¹ch spole¹en¹stev rostlin¹ch, ale p¹edm¹tem z¹jmu a ochrany je i z ¹ada z¹stup¹ hmyzu, existen¹n¹ z¹visl¹ch na vybran¹ch rostlin¹ch.

Aktivn¹ ochrana druhov¹ bohat¹ch ¹ mok¹adn¹ch luk spo¹v¹; v ¹zen¹ p¹ ¹ o n¹, tzn. pravideln¹; p¹ ¹ e ¹ kosen¹ a odstra¹ov¹n¹ pose¹en¹ biomasy nebo ¹etrn¹; pastva a n¹sledn¹ kosen¹ nedopask¹. Na zanedban¹ch lu¹n¹ch porostech je prov¹d¹no odstra¹ov¹n¹ n¹letov¹ch d¹evin ¹ obnova vodn¹ho re¹imu.

Administrativn¹ ochrana spo¹v¹; ve vyhla¹ov¹n¹ zvl¹;t¹ chr¹n¹ch ¹zem¹ (p¹rodn¹ rezervace a pam¹tky ¹ plochy maloplo¹n¹ho rozsahu). Na proces vyhl¹;en¹ navazuje ¹zen¹; p¹ ¹ e, kter¹; je zakotvena ve zpracovan¹m pl¹nu p¹ ¹ e pro zvl¹;t¹ chr¹n¹ ¹zem¹.

V sou¹asn¹ dob¹ SCHO Labsk¹ p¹skovce zaji¹;uje kosen¹ na zhruba 20-ti hektarech t¹chto cenn¹ch luk.

P¹ehled v¹znamn¹ ¹ch lu¹n¹ch druh¹ na kter¹ je zam¹ena p¹ ¹ e: ost¹ice chab¹; (Carex flacca), ost¹ice plstnat¹; (Carex tomentosa), oc¹on jesenn¹ (Colchicum autumnale), bukvice l¹ka¹sk¹; (Betonica officinalis), had¹ mord n¹zk¹ (Scorzonera humilis), oman vrbolist¹ (Inula salicina), v¹tod obecn¹ (Polygala vulgaris), ¹ertkus lu¹n¹ (Succisa pratensis), prysky¹n¹ h¹znat¹ (Ranunculus bulbosus), prstnatec m¹jov¹ (Dactylorhiza majalis), tu¹ebn¹ obecn¹ (Filipendula vulgaris), zvone¹n¹ ¹ern¹ (Phyteuma nigrum), pch¹; ¹ ed¹ (Cirsium canum), prha arnika (Arnica montana), kopr¹ ¹tinolist¹ (Meum athamanticum) a dal¹ ¹ lu¹n¹ druhy.

V. Zhodnocen¹ sou¹asn¹ch populac¹ a jedinc¹ tisu ¹erven¹ho (Taxus baccata) a mo¹nosti jeho reintrodukce na p¹vodn¹ m¹sta v¹skytu nebo jin¹; v¹hn¹; stanovi¹;t¹ na ¹zem¹ CHKO Labsk¹ p¹skovce

Projekt zam¹en¹ na tis ¹erven¹ by m¹l zhodnotit mo¹nost obnovy populace v CHKO Labsk¹ p¹skovce a bli¹; ¹ okol¹ m¹st D¹ ¹na a J¹lov¹ho u D¹ ¹na. Z realizac¹

projektu zařídění Ing. I. Roubákově; v rámci své doktorandské práce a je prozatím na počátku rozborových prací, které mají v první řadě potvrdit výtisk tisu v zjištěném území z různých historických pramenů.

Ve další fázi bude nutné zmapovat jednotlivce a populace na lokalitách v Běžečicích a v Jílově u Dívčova. Práce se zaměří zejména na:

- změření taxonů a údajů dřevin
- zjištění zastoupení pohlaví
- zhotovení fytoecologických snímků, případně sběr herbářových polokolek
- provedení průdných sond a odebrání průdných vzorků na rozbor
- odběr pupenů z tisu pro stanovení průběžnosti a průvodnosti jednotlivců a populací

Po sběru dat a informací z historických pramenů a terénních šetření budou provedena návrhová opatření a doporučení, která se budou týkat následujících okruhů:

- vyhledání vhodných míst pro obnovení a rekonstrukci populace tisu
- ověření kvality vhodných lokalit v terénu a jejich průzkum
- vypracování závěrečných zpráv a návrhů jednotlivých doporučení

Jednotlivé kroky vedoucí k první výtisk tisu do volné přírody budou jistě velmi složitější, ale při podpoře, dobré vůli a vytrvalosti lze v dohledném časovém horizontu realizovat první výtisk tisu úroveň v našem území.

VI. Úspěšná; reintrodukce sokola stříhovavého (*Falco peregrinus*)

Oblast újesko ú meckých Labských páskovců (újeskosaského ú výtiskarska) patří od pradávna k nejvýznamnějším hnízdištům tohoto dravce v Evropě. První zmínka o sokolovi stříhovavém z újeského Labských páskovců (újeského ú výtiskarska) pochází od N. H. K. (1864). CREUTZ (1935) ho uváděl pro zdejší oblast jako charakteristického skalního hnízdiště. Podle LOOSE (1915) hnízdilo v oblasti okolo 10 párů. MICHEL (1929) potvrzuje výtiskinu hnízdiště u úvedaných Loosem. F. R. (1938) uváděl hnízdiště 5 párů. B. R. (1961) informuje, že v roce 1960 hnízdil u Dolního úlebu. VALENTA (1967) uváděl hnízdiště v Tiskách stříhovavých, v polesích Bynov, Dolní úlebu, úertova Voda, v okolí Hájska a Mezní. Hnízdiště v Kyjovském údolí na Orlich výtiskách v roce 1947 prokázal Heinrich. VONDRÁEK (1976) zaznamenal údaje Holejška a ú varce o hnízdišti u Dívčova v letech 1949 - 1950 a u Labského Strážně do roku 1966. V dalších letech zde podle sdělení lesníků byly pozorovány pouze nehnězdící ptáci. DVOŘÁK (1977) prokázal hnízdiště v roce 1948 v Tiskách stříhovavých a potvrzení hnízdiště v roce 1951 na Dívčovské Sněžné, které v roce 1964 zaniklo. Ještě v újedesných letech byla pravidelně obsazena úada hnízdiště. Poslední hnízdiště na jednotlivých lokalitách jsou známa z let 1950 Dívčov, 1953 Bynovec, Zadní Doubice, 1960 Bělá, Sněžná, 1963 Jetřichovice, 1965 Vysoká Lpa, 1966 Labská Stráž, 1970 Hájsko (VONDRÁEK 1976). V újedesných a sedmdesátných letech dvacátého století dochází v celém střední Evropě k prudkému poklesu stavů, které skončil jeho úplným vymizením. Příčinou bylo hned několik úružení na hnízdištích, odstředění, vyběhání mláďat a zejména problémy s reprodukcí, které byly vyvolány masovým používáním pesticidů v zemědělství. Ty se v letech ptáky hromadily a pokud nepůsobily přímo jejich smrt, tak zapříčinily jejich neplodnost ú snížení defektních vajec (např. s velmi tenkou skořápkou, kterou samice přímo vysezovají rozměkala). Naštěstí se podařilo zvládnout chov tohoto druhu v zajetí a také vypracovat efektivní metodiku jeho vypouštění zpět do přírody. Tak se v různých zemích Evropy začalo opět s jeho vypouštěním (reintrodukce) zpět na vhodná hnízdiště. Pro naši oblast byl klíčový

program znovunavrácení tohoto druhu do oblasti sousedního Národního parku Sasko-
Á ½carsko (Nationalpark Sächsische Schweiz), při kterém se samozřejmě počítalo s tím,
že se ptáči vrátí i na území Českého Á ½carska. V letech 1989 - 96 do bylo vypuštěno
celkem 77 ptáků. První významný úspěch byly znaky osídlení Českého Á ½carska sokolem
pocházející z roku 1994, kdy pravděpodobně vyhnal 1 pár na Kádelních stáncích (Jago, i,
Horal, Hort). Od roku 1996, kdy bylo prokazáno hnízdění hned na dvou místech, každoročně
opět hnízdí. V tomto roce byla také do hnízda sokolů podložena dvě umělé odchovány
mláďata, která byla přemíslena. V roce 2004 hnízdilo celkem 9 párů a v roce 2005 bylo
zjištěno celkem 8 teritoriálních párů.

V současné době jsou sokoli stále hůž hnízdit v Českosaském Á ½carsku
nejméně stejně populací tohoto druhu ve střední Evropě (v současné době pro Českou i
německou ústřední část pískovců cca 20 párů). Díky úspěšnému hnízdění a úspěšné mláďat
opuštění na území a přirozeně osídluje další oblasti.

Literatura:

- BARTA Z. 1961: K úru velému (BUBO BUBO) na Dánsku. Ochrana přírody 16, Praha:
56-57.
- CREUTZ G. 1935: Die Felsbrüder des Elbsandsteingebirges. Sonderdruck aus Beiträge zur
Fortpflanzungsbiologie der Vögel. Jahrgang 11, Nr. 6: 197-209.
- DVOŘÁK V. 1977: Ochrana dravců a myslivost na okrese Dánsko. Dánsko vlastivědné
zprávy 1, Dánsko: 27-30.
- FÜRSTER H. 1938: Aus der Tierwelt der Sächsisch - Böhmischen Schweiz. Beiträge zu einem
Heimatbuch der Sächsischen Schweiz. Wilhelm Polkmann Dresden.
- LOOS K. 1915: Der Wanderfalke in Böhmen. Österreichische Monatschrift für den
naturwissenschaftlichen Unterricht 11, Tempsfy Wien: 4-6, 54-57, 136-140, 182-186, 227-234,
283-286, 321-324.
- MICHEL J. 1925: Tiere der Heimat. Dánsko.
- NĀHLÁK F. 1864: Průvodce po Českém Á ½carsku, jež leží v sousedství Saského
Á ½carska. Julius Reinhold Česká Kamenice.
- VALENTA B. 1967b: Sokol stále hůž na Dánsku. Dánsko vlastivědné zprávy, ú-
jen, Dánsko: 6-8.
- VONDRÁEK J. 1976c: Sokolovitá dravci v SeveroČeském kraji. (I. práce skupiny pro úzkum
dravců a sov). Sbor. SeveroČes. muzea, Ser. Natur. 8, Liberec: 67-78.

VII. Reintrodukce lososa obecného (Salmo salar) do Českého Á ½carska

Je zajímavé jak hluboce a zájemně i neznámitelně je v naší veřejnosti zakoupený mylný
názor na hojnost lososů v dávných dobách, která byl ovlivněn údajem Friše (1859),
že za úasá Karla IV. byl losos ve Vltavě a v Labi tak obecnou rybou, že sobě slušně
lid v Praze a v Litoměřicích při vstoupení do slušby vymíoval, že mu nesmě být dín k
obědu losos za třídenní vě ne dvakrát. Zdá se však, že se jednalo o udělosti naprosto
vážně, ale v ústní tradici přetrvávají a zevšeobecně, jak ukázal Teplý
(1937), která doslovně napsal, že v úechách byl losos povědy pochoutkou velkých
pánů, ovšem i poddaných lovák při úekách se přiivil, nejvíce pokradmo. Dnes už
není nic. Osud Českých lososů se díky znečištění vod a zejména budování
zných migračních bariér, zejména kráťce po druhé světové válce.

Náš stát se v devadesátých letech začal vážně zlepšovat kvalita vody nejen u nás, ale
i v dalších střední Evropy. Byl zahájen program úLosos 2000, která si vytkl za cíl návrat
tohoto druhu do vybraných vodních toků v Evropě (zejména v EU). U nás se na financování
tato akce podílejí Česká rybářská ú svaz a zejména Ministerstvo životního prostředí

Ř. Tak bylo možná zažít znovu s obnovou zaniklé populace lososa i v České republice. Vybrána byla tři povodí. V povodí Kamenice to je Velká Bělá, vlastní úeka Kamenice v Národním parku České Á v½carsko a v½znamná½ pravostranná½ pátok Chábská Kamenice, v povodí Ohře Libocká½ potok a v povodí Ploučnice Jeřtádká½ potok. Do těchto vodních toků je systematicky od roku 1998 vypouštěn, do každého vodního toku každoročně ú; dovů v počtu desítek tisíc kusů, pládek lososa (v½vojová; fize ryby krá; tce po vykulení z jikry), což je období, kdy si začnají ukládat do svého paměti chuť ú; vni ú; svého potoka ú; ú;ky. Původ těchto ná;ich lososů je ve v½dsku v ú;ece Lagan, kde dosud existuje silná; divoká; populace těchto ryb. Tam je ú;st dospělých lososů pravidelně odchytává;na a uměle vytvá;na. Po vypouštění do svého nového domova zde mladí lososi, nazývaná v toto fize; v½voje strdlice, zstávají asi dva roky a pak táhnou do moře, kde zstávají; pábliáná; dalš; dva roky a kde také dospějí. Poté táhnou zpět do svého původního potoka a ú;ek. Po velmi namá;havém tahu a mnohdy po ú;etných poraněních zpěsobených ú;i ú;pravě těchto mást, spousta lososů uhyne. ú;st však pě;ije a táhne zpět do moře. Po zotavení se mohou opět zú;astnit ná; sledujícího (nebo i několik dalších) tahu zpět do svého ú;ky.

Je skutečně opě; cesta z moře k ná;im již bezproblémová;? Co se týká ú;eku Labe od moře k ná;im stá;ním hranicám, respektive ke Stá;ekovu, tak ano. Vybudování rybáho pěchodu v ná;meckém Geesthachtu, nedaleko ú;stá Labe do Severního moře, došlo opě; k otevřeně; pradá;vné migrá;ní cesty. Situace u ná; je však velmi komplikovaná;. Ná;e vodní toky jsou ú;zamořený; obrovská½ mnoštvtvám vodních ú; ržných dimenzí, bohužel vátina z nich je pro tah ryb neprů;hodná;. Budování rybá;ch pěchodů je v; velmi ná;kladná;, technicky složitá; a také ná;rovná; z administrativního hlediska. Jako pěklad mohu uvést v souásné; době; již hotová; dva rybá; pěchody na ú;ece Kamenici v Národním parku České Á v½carsko. Zde jsou dva jezy vybudované; koncem 19. stoletá;, která; mají za ú;kol vzdouvat vodu za ú;elem provozu turistická; atrakce ú; pěvoz na lodí;ích. Ty stály ná;kolik milionů; korun a jejich konstrukce a stavební práce byly ú;ky extrémně; pú;rodně; podmá;ním mimoú;dná; ná;rovné; a pravdě;podobně; nemají v Ř analogii.

Poslední ú;inová; den roku 2002 došlo tedy k dlouho ú;eká;vané; a mimoú;dné; v½znamné; udá;losti nejen pro rybá;í, ale i v;echny, která;ím není ná;e pú;roda a osud ryb v ná;ich vodách lhostejná;. Za velkého; zá;jmu má;di byli po více než; padesá;ti letech odloveni v ú;ú;ce Kamenici na ú;zemí Národného parku České Á v½carsko první; dospělá; lososi obecně;. Pě;edcházely tomu prů;zkumy provádě;na dolním toku Kamenice a Ploučnice o tý;den dříve;, ú;i která;ch byly zjiš;ni dva lososi v ú;ece Kamenici (nepodař;ilo se je však odlovit). Odloveni byli celkem tři samci a jedna samice. Po zmařeně; a zvá;eně; byli puště;ni zpět do Kamenice. Vá;ichni byli starš;á; tři let, což znamená;, ú;e pocházeli pravdě;podobně; z vypouštění; z roku 1999. Pú;i dalš;ám a poslední;ám odlovu 8.11. byl odloven dalš;á; losos a jeřtá; jeden byl pozorován;. Na konci má;síce listopadu bylo pozorová;no dalš;á;ch 5 lososů;. Tento nesporná; ú;spě;ch je však dá;ám mezistupně; celého; projektu. Počet zjiš;ných ryb v Kamenici byl spš;e symbolická;. Mnoštvtv lososů; vysazovaných; v poslední;ch letech by mohlo zabezpečit každoročně; návrat několika stovek dospělých; ryb. Zcela zá;sadným krokem bude ú;spě;ná; pú;rozené; rozmnožová;ní. I pak bude po ú;itě; ú;asové; období nezbytné; umě; vysazová;na za ú;elem vytvořeně; stabilizované; ú;ivotaschopné; populace.

Pěhled vypouštění;ho množství; pládku lososa (povodí ú;ky Kamenice):

1998 ú;ú;ú;. 10 000

1999 ú;ú;ú;. 20 000

2000 2001 2002 2003 2004 2005
71 600
80 000
88 300
88 500
98 500
126 000

LITERATURA:

Teplý F., 1937: Příspěvky k dějinám českého rybníkářství. Publ. Min. zemědělství. 96, Praha, 243 pp.

Friš A., 1859: Česká ryby. 1. díl, Praha, pp. 36-49, 108-118, 178-191, 224-241, jako zvláštní otisk, 56 pp.

Baruš V. & Oliva O., 1995: Fauna ČR a SR. Mihulovci, Petromyzontes a ryby, Osteichthyes. Vol. 1. Academia/Praha. 414 437 pp.

- 418 zobrazení

Source URL: <https://www.npcs.cz/druhova-ochrana>